

господарську інфраструктуру сільськогосподарських підприємств, її поступове переведення на різні форми власності ринкового типу. Виходячи з цього, необхідно всебічно опрацювати проблеми аграрної політики, яка має бути стабільною та ефективною, забезпечити державне регулювання аграрного ринку за допомогою економічних важелів, з подальшою трансформацією командно-адміністративної системи управління соціально-економічним розвитком села.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аграрна реформа в Україні / П. І. Гайдучкий, П. Т. Саблук, Ю. О. Лупенко та ін.; За ред. П. І. Гайдучького. — К.: ННЦ ІАЕ, 2005. — 424 с.
2. Аналіз стану та концептуальні напрями розвитку аграрного ринку України (рекомендації). ННЦ «Інститут аграрної економіки». 2005. — 122 с.
3. Кириленко І. Г. Трансформація соціально-економічних перетворень у сільському господарстві України: проблеми, перспективи. — К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2005. — 452 с.
4. Сільське господарство в Тернопільській області «Стат. збірник». — Тернопіль: — 2005.
5. Юрчишин В. В., Замша Г. Розвиток відносин власності на селі: концептуальні основи становлення і утворення приватного сектора // Економіка України. — 2003. — № 11. — С. 47—54.

М. М. Кругла, асистент,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

РОЛЬ ОПЕРАТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

Сучасна система управління підприємствами АПК повинна враховувати три основні аспекти успішності:

- ✓ забезпечення споживачів якісною продукцією;
- ✓ гармонія виробництва та навколишнього середовища;
- ✓ прибутковість діяльності для людей, котрі займаються цією справою.

Розв'язання існуючих в галузі проблем розвитку можливе за умови реалізації аналітичної функції управління. Економічний аналіз, маючи своїм предметом виробничі процеси, що здійснюються під час господарської діяльності, умови, фактори, можливості зовнішнього та внутрішнього середовища, в яких існує виробнича система підприємства, обґрунтовує можливі варіанти використання виявлених резервів, підвищення ефективності роботи підприємств і їхніх підрозділів. Фактично, результати економічного аналізу дозволяють провести наукове обґрунтування управлінського рішення. Особливість оперативного аналі-

зу полягає в безперервності та системності дослідження і, безумовно, можливості оперативного впливати на показники роботи підприємства, що й забезпечує управлінський ефект.

Нинішні реалії свідчать про зниження рівня аналітичної роботи на підприємствах. Така ситуація зумовлена, на нашу думку, кількома чинниками. По-перше, на підприємстві часто відсутній носій аналітичної роботи. За умов командно-адміністративної системи така робота проводилась окремим економістом-аналітиком чи аналітичним підрозділом, або ж по частинах розподілялась між підрозділами підприємства. В сучасних умовах, через обмеженість бюджетів на малих і середніх підприємствах та завантаженість бухгалтерів, оперативна аналітична робота майже не проводиться. Відсутність практичної потреби в прикладних знаннях призводить до певного гальмування теоретичних розробок в цьому напрямку. По-друге, згортання обсягів аналітичної роботи зумовлене помилковою вірою в чудодійну саморегуючу силу ринку, що не потребує зовнішнього втручання. Практика свідчить, що в господарствах заходи з економічного аналізу якості продукції здійснюються нерегулярно, поверхнево, рішення приймаються без відповідних обґрунтування та націленості працівників на впровадження конкретних заходів щодо усунення недоліків.

Таким чином, проблема оперативного економічного аналізу полягає в необхідності широкого залучення його складових до системи сучасного управління. Питаннями трансформації економічного аналізу до потреб ринкової економіки займаюсь багато вчених-аналітиків. Серед них Івахненко В. М., Ковальчук М. І., Ковальчук Т. М., Лінник В. Г., Михайлова Т. П., Мних Є. В., Савицька Г. В., Савчук В. К., Чумаченко М. Г. та інші.

Метою статті є дослідження ролі оперативного економічного аналізу в забезпеченні виробництва високоякісного молока.

Досягнення мети забезпечується вирішенням таких завдань:

- оцінка місця оперативного економічного аналізу в системі управління сільськогосподарським виробництвом;

- з'ясування методологічних засад та технології здійснення оперативного аналізу при виробництві молока.

Об'єктивна необхідність оперативного проведення економічного аналізу зумовлюється потребою узгодження всієї піраміди інтересів окремих суб'єктів. Так, власники хочуть забезпечення стабільного фінансового стану підприємства та отримання пристойних прибутків, працівники підприємства — пристойної платні та захисту своїх соціальних прав, держава — своєчасно сплачених податків та дотримання діючого законодавства, суспільство хоче отримувати якісну продукцію, роботи та послуги.

Оперативний економічний аналіз дозволяє визначати поведінку суб'єктів господарювання, спрямовувати вплив на досліджувані об'єкти з метою одержання бажаних результатів. Особливу актуальність оперативний аналіз має в сільському господарстві, де на досягнення визначеної мети впливають природно-кліматичні, генетичні, се-

лекційні та інші стохастичні фактори, що пов'язані з технологічними особливостями і несуть певний ризик.

Між науковцями дотепер відбувається полеміка стосовно змісту поняття оперативного аналізу та періоду охоплення діяльності. Ми підтримуємо позицію, що оперативний економічний аналіз полягає в неперервному дослідженні об'єкта в момент впливу на нього, спрямованому на оцінювання, діагностику та пошук нових можливостей в досягненні мети й формуванні нових критеріїв для модифікації та коригування оперативних планів у випадку зміни впливу зовнішнього та внутрішнього середовища з метою вироблення дієвих ефективних управлінських рішень в умовах визначеності, невизначеності, конфлікту, ризику [1, с. 77]. Лінник В. Г. та Михайлова Т. П. відмічають, що дані оперативного контролю та аналізу не лише дають змогу коригувати параметри виробничого процесу, а й стають підґрунтям для проведення наступного стратегічного аналізу і планування якісних показників продукції [2, с. 23].

Періодичність здійснення аналітичних досліджень, безперечно, залежить від специфіки галузі. Навіть за окремими напрямками тваринництва вона може відрізнятися. Оскільки виробничий цикл в сільському господарстві, наприклад, рослинництві, здійснюється впродовж календарного року, то оперативний аналіз може охоплювати період тривалістю до року. Ключовим фактором у визначенні періодичності аналітичної оцінки є час досягнення якісного впливу на регульований об'єкт.

Методологія здійснення оперативного економічного аналізу, що виступає об'єктом наукового пізнання, потребує визначеності серед об'єктів та суб'єктів дослідження, показників, факторів, періодичності здійснення, джерел вхідної та вихідної інформації, способів дослідження.

Об'єкт оперативного аналізу визначається метою управління і задачами, які має вирішити аналіз. В нашому дослідженні — це продукція молочного скотарства, а саме надої; якісні параметри молока; чинники, що їх визначають; гатункова структура молока; вплив якості молока на фінансові результати молочної ферми, шляхи її покращення.

Оскільки, реальні властивості продукції, що формують її якість визначаються економічними показниками, то аналіз якості продукції передбачає кількісне вимірювання і оцінку показників якості молока.

Показником якості продукції називають кількісну характеристику одного чи декількох властивостей продукції, що входять в її якість, розглядаючи її стосовно певних умов створення, використання чи споживання. Правильний вибір номенклатури показників якості слід вважати вихідним положенням в здійсненні об'єктивної комплексної оцінки якості продукції. Залежно від кількості властивостей, які характеризуються, показники якості поділяються на:

- одиничні, що характеризують окремі властивості виробу;
- комплексні, що визначають декілька властивостей продукції;
- узагальнюючі, які характеризують якість усієї сукупності продукції підприємства чи сукупності близьких за значенням параметрів продукції.

Одиничними називаємо окремі показники кислотності, бактеріальної та механічної забрудненості молока, його жирність. Комплексним показником якості молока вважаємо його гатунок, під яким розуміється градація продукції певного виду по одному чи декількох одиничних показниках якості, що встановлені нормативно. Так, згідно з введеним в дію в 2002 році ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране: вимоги при закупівлі» виділяють 3 гатунки молока: вищий, перший та другий. Прикладом узагальнюючого показника може бути коефіцієнт заліковості, що відображає приведення фактично одержаних кондицій продукції до стандартних:

$$Зм = (Фм \cdot Жф) / Жб, \quad (1)$$

де $Зм$ — залікова маса молока, ц;

$Фм$ — фізична маса реалізованого молока, ц;

$Жф$ — фактична жирність молока, %;

$Жб$ — базисна жирність молока, %.

Показники якості мають базове та граничне значення. Базове значення відображає рівень, прийнятий за основу при порівняльній оцінці якості. Воно виступає основною нормою якості. Граничне значення якості — допустиме відхилення базового значення показника в бік збільшення чи зменшення. Наприклад, нині діють такі базисні норми до складу компонентів незбираного молока, коли на жир припадає 3,4 %, а на білок — 3 % масової частки.

Якість продукції тваринництва напряму залежить від якості кормів, породності тварин та селекційної роботи, технології виробництва, техніко-організаційного рівня виробництва та якості праці. На формування якості молока впливає також виконання правил зберігання і транспортування продукції. Встановлено, що продуктивність сільськогосподарських тварин залежить на 50—55 % від повноцінного харчування, на 20—25 % від генетичних ознак, на 20—30 % від умов мікроклімату [3, с. 54]. Це основні чинники, що регулюють показники якості молока, тому вони повинні бути підконтрольними і керованими.

На думку Ковальчука М. І., оперативний аналіз слід розглядати як єдність щоденного оперативного контролю та економічного оперативного аналізу. Так, оперативний контроль проводиться працівниками на робочих місцях шляхом щоденної візуальної перевірки господарських процесів, оперативних зведень про процес виробництва та виконані роботи. Економічний оперативний аналіз поглиблює вивчення господарських явищ і досліджує економічний аспект господарських результатів роботи за допомогою прийомів аналізу [4, с. 21].

Дійсно оперативний контроль та оперативний аналіз мають тісну взаємозалежність і взаємозв'язок між собою, проте, ми не вважаємо за можливе об'єднати ці самостійні напрямки економічної роботи. По молочному стаду корів упродовж місяця проводимо щоденний контроль за надоями молока, його якістю, обсягами реалізації, витратами кормів,

праці. Періодичність такого контролю обумовлюється специфікою отримання та оприбуткування продукції від кожного працівника. В той же час проаналізувати економічні результати виробництва молока за місяць ми зможемо лише по закінченню цього періоду, оскільки саме в кінці місяця формуються бухгалтерські дані про витрати на оплату праці, вартість кормів, амортизацію.

Таким чином, джерелом даних для здійснення контролю та аналізу на первинному об'єкті — робочому місті є первинні документи, а по підрозділу — зведені документи та звіти. Причому, обліковий процес на підприємстві повинен бути побудованим з врахуванням специфічних особливостей технології та організації конкретного виробництва, а отримані облікові дані — не потребувати значних перегруповань для цілей аналізу. Для співставлення, порівняння досягнутого рівня показників, визначення впливу чинників використовуємо планову інформацію про виробничу програму, витрати, собівартість виробництва продукції.

Найкращим варіантом для забезпечення ефективної аналітичної роботи та самоаналізу показників діяльності вважаємо залучення всіх працівників, зайнятих виробництвом молока: операторів машинного доїння, завідуючих фермами, представників зоотехнічних служб, керуючих структурних підрозділів, адміністрації. Економічна служба господарюючого суб'єкту має виконувати координаційну роботу з організації оперативного економічного аналізу відповідно до цілей підприємства. Єдиний внутрішній інформаційний простір, що утворюється, сприяє узгодженій взаємодії управлінця та працівника на шляху вирішення виявлених проблем. Завдання досягнення такої взаємодії ускладнюється боязню виконавця визнавати проблеми, що негативно впливають на якість.

Однак, якщо в господарстві налагоджена дієва система мотивації, то, скоріш за все, кожний співробітник, розуміючи вклад своїх дій в досягнення цілей підприємства, візьме на себе відповідальність за контроль якості власних операцій та прийматиме участь в ініціюванні ідей щодо напрямків покращення роботи. Адже, надто наочними будуть втрати, зумовлені халатністю чи некомпетентністю в роботі.

Отже, ми з'ясували, що сутність оперативного аналізу полягає в безперервному системному дослідженні об'єкта з метою поглиблення його впливу на ефективність виробництва та управління.

Методологічні аспекти здійснення оперативного економічного аналізу передбачають визначення об'єктів та суб'єктів дослідження, показників, факторів, періодичності здійснення, джерел вхідної та вихідної інформації, способів дослідження.

Якість молока — керована категорія, що забезпечується застосуванням системного підходу до поєднання процесів бізнесу та системи збалансованих показників. Основними чинниками, що впливають на якість молока є збалансованість кормів, породність тварин, технологія виробництва, техніко-організаційний рівень виробництва та якість праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальчук Т. М. Проблеми трансформації оперативного економічного аналізу // Економіка АПК, 2004. — № 12. — С. 75—79.
2. Лінник В. Г., Михайлова Т. П. Іновачійний підхід до економічного контролю й аналізу якості продукції агропідприємств. // Проблеми науки, 2004. — № 2. — С. 22—29.
3. Мурусидзе Д. Н., Левин А. Б. Технология производства продукции животноводства. — М.: Агропромиздат, 1992. — 222 с.
4. Ковальчук М. І. Економічний аналіз діяльності підприємств АПК: Підручник. — К.: КНЕУ, 2005. — 390 с.

Д. В. Круш, головний спеціаліст департаменту
з питань використання коштів державного бюджету в регіонах,
Рахункова палата України

ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

Вступ. Одним із найважливіших елементів ринкової економіки кожної розвинутої європейської країни є система фінансового контролю, яка в Україні формується з моменту проголошення її незалежності. Провідне місце у цій системі належить незалежному аудиту [6]. Формування аудиту державних фінансів, розробка теоретичних засад і узагальнення практичного досвіду, що здійснювалось в Україні протягом 16 останніх років дозволило створити підґрунтя для поступового приведення системи фінансового контролю до рівня європейських стандартів.

Формування цілей статті. Проблемою дослідження є недосконале формування системи фінансового контролю в Україні, зокрема, аудиту державних фінансів. Метою цієї статті є аналіз причин відсутності в нашій країні ефективної системи державного фінансового контролю та аудиту державних фінансів, для визначення можливих шляхів побудови ефективної моделі організації такої системи в державному управлінні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На шляху вдосконалення фінансового контролю в нашій країні одночасно удосконалюється його термінологічний і понятійний апарат. Зміна законів, щодо вдосконалення і уніфікації процедур фінансового контролю, аудиту державних фінансів, бухгалтерського обліку, оподаткування, контролю за державною власністю, безпосередня співпраця з такими міжнародними контролюючими органами як INTOSAI та EUROSAI, призводить до трансформації відповідних понятійних систем, що відображається практично в кожному законодавчому акті.

Проте, відсутність закону України «Про фінансовий контроль» негативно впливає, зокрема, на організацію аудиту державних фінансів в